

رسالت پیامبران چه بوده و اشتباه در برداشت از مفهوم رسالت چه پیامدهایی در پی دارد؟

نقش رسالت پیامبران در رسیدن به هدف خلقت چیست؟

رسالت یعنی چه؟ چه لزومی برای فهم و یادگیری چنین مفاهیمی در زندگی ما وجود دارد؟ آیا حقیقتاً بدون فهم مفاهیمی چون نبوت، رسالت پیامبران، امامت و یا موضوعاتی از این قبیل رسیدن به سعادت برای ما ممکن نیست؟

شاید تا زمانی که به درک عمیق و درستی از هدفی که خدا برای خلقتمان در نظر گرفته، نرسیده‌ایم، آشنایی با چنین مفاهیمی را تنها مختص به تحصیلات دینی و حوزوی دانسته و یا آن را در دسته علاقه‌مندی‌های مذهبی جای دهیم؛ اما آشنا شدن با هدف خلقت نه تنها نوع نگرش و جهان‌بینی ما را نسبت به بسیاری از مسائل تغییر می‌دهد، بلکه ما را در موضعی قرار می‌دهد که برای رسیدن به هدف، خود را ناگزیر به دانستن دسته‌ای از مسائل می‌دانیم که از جمله آن‌ها موضوع رسالت و نبوت است.

هنگامی که برای ما مشخص شود که هدف ما از آمدن به این دنیا شباهت به رب و مربی‌مان یعنی الله و شکوفایی اسماء و صفاتی است که خداوند به صورت بالقوه در وجود ما نهاده است، ناخودآگاه به دنبال مسیر رسیدن به این شباهت گشته و ابزار و لازمه‌های رسیدن به این هدف را جستجو می‌کنیم؛ در واقع از آنجایی که به عنوان یک انسان کمال و سعادت خود را در گرو این شباهت می‌دانیم، خود را ملزم به کسب هر آن چیزی می‌کنیم که ما را به هدف و مقصد نزدیک می‌کند؛ یعنی نه تنها خود را از شناخت فرد یا افرادی که این مسئولیت را بر عهده دارند، بی‌نیاز نمی‌بینیم، بلکه به دنبال کسب اطلاع از چگونگی این هدایت و برنامه‌هایی هستیم که می‌توانند ما را به هدف نزدیک کنند. پس فهم اینکه رسالت پیامبران یعنی چه یا امامت چه جایگاهی در زندگی ما دارد، تبدیل به یکی از دغدغه‌های مهم زندگی ما می‌شود؛ چرا که غفلت از آن می‌تواند ما را از رسیدن به مقصد نهایی‌مان غافل کند.

ما در این درس به اهمیت رسالت پرداخته و موضوع امامت به عنوان کامل‌کننده مسیر حرکت انبیا را در درس‌های دیگر بررسی خواهیم کرد.

اهمیت هدایت انسان

ما به عنوان انسان پیچیده‌ترین موجود خلقت بوده و چه به لحاظ ساختار وجودی و چه از لحاظ ارتباط با سایر موجودات و جهان خلقت، دارای ظرافت‌های خاص و پیچیده‌ای هستیم؛ از همین‌رو هدایت ما نیز یک موضوع کاملاً تخصصی بوده و تنها از جانب خالق که به تمام ابعاد و زوایای وجودی ما، مبداء، مسیر و مقصودمان آگاه است، امکان‌پذیر است. در حقیقت خدا ما را به عنوان موجودی جامع خلق کرده که برای رسیدن به کمال خود نیاز به شکوفایی همه اسماء و صفاتی داریم که به صورت بالقوه در وجود ما قرار دارند؛ استعدادهایی که برای بروز خود علاوه بر شرایط و زمینه مناسب به کمک مربی نیز نیاز دارند. به عبارتی تنها در سایه یک تربیت درست و الهی است که قادر خواهیم بود تمام این استعدادها را به صورت صحیح، هماهنگ و همه‌جانبه به فعلیت برسانیم و این موضوع تنها از طریق یک مربی و متخصص الهی امکان می‌پذیرد.

در حقیقت طی کردن این مسیر از هر راهی جز مسیری که خدا برایمان تعیین کرده یا پیروی از هر شخصی غیر از افراد مورد تایید خداوند می‌تواند عواقب جبران‌ناپذیری برای ما به همراه داشته باشد که از آن جمله می‌توان به محرومیت از شباهت به الله و تولد سالم به آخرت اشاره کرد؛ در واقع از آنجا که هدایت انسان به عنوان موجودی که قابلیت رسیدن به مقام خلافت الهی و شباهت با الله را دارد، کار پیچیده و حساسی است، حاکمیت بر انسان و مدیریت او تنها با اذن خدا ممکن است؛ یعنی کسی می‌تواند مسئولیت مردم و حاکمیت بر آن‌ها را بر عهده بگیرد که از جانب خدا دارای چنین اجازه‌ای بوده و در غیر این صورت حاکمیت او حاکمیت طاغوت محسوب می‌شود.

تفاوت‌ها در انجام رسالت

افرادی که از سوی خداوند برای ایفای این نقش عظیم در زندگی ما انتخاب شده‌اند، چه به لحاظ ظرفیت وجودی و چه از لحاظ مسئولیتی که بر عهده آن‌ها بوده، متفاوت بوده‌اند؛ که از آن جمله می‌توان به انبیاء و **رسولان الهی** و یا پیامبران اولوالعزم اشاره کرد که اگرچه غالباً از همه آن‌ها به عنوان پیامبران الهی یاد می‌کنیم، اما در جزئیات مسئولیت خود با یکدیگر تفاوت‌هایی داشته‌اند.

واژه «نبی» از ماده «نَبَأ» به معنای صاحب خبر مهم و یا از ماده «نَبُو» به معنای داشتن مقام والا و برجسته است؛ در حالی که واژه «رسول» به معنای پیام‌آور است. این دو واژه را می‌توان دو لفظ مترادف برای پیامبران در نظر گرفت.

تفسیرهای گوناگونی در معرفی این دو واژه وجود دارد؛ برای مثال زراره نقل می‌کند که از امام باقر (عجله‌السلام) راجع به آیه «وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا»^۱ (و او فرستاده‌ای پیامبر بود) پرسیدم که مقصود از رسول و نبی در این آیه چیست؟ حضرت پاسخ دادند: نبی کسی است که فرشته را در خواب می‌بیند و صدای او را می‌شنود، ولی در بیداری او را با چشم نمی‌بیند؛ اما رسول علاوه بر این‌که او را در خواب می‌بیند صدایش را می‌شنود، او را در بیداری با چشم ظاهری نیز می‌بیند و سپس آیه **سوره حج ۵۲** را تلاوت نمودند.^۲

و یا گروهی از اهالی کلام تفاوت واژگان نبی و رسول را اینگونه نقل می‌کنند که واژه «نبی» به ویژگی درونی فرد در اطلاع داشتن از اسرار غیب و تعلق وحی به ایشان اشاره دارد و فارغ از جنبه تبلیغ رسالت به پیامبرانی اطلاق می‌شود که وحی به آنان نازل می‌شود. اما واژه «رسول» ناظر به جنبه تبلیغی و رسالت پیامبران است؛ به عبارت دیگر هر رسولی نبی است، اما هرکه به نبوت می‌رسد، لزوماً رسول نیست و وظیفه تبلیغ را به عهده ندارد.^۳

^۱ مریم، ۵۱، ۵۴

^۲ نبی کسی است که فرشته را در خواب می‌بیند و صدای او را می‌شنود، ولی در بیداری او را با چشم نمی‌بیند؛ اما رسول علاوه بر این‌که او را در خواب می‌بیند صدایش را می‌شنود، او را در بیداری با چشم ظاهری نیز می‌بیند و سپس آیه **سوره حج ۵۲** را تلاوت نمود.

^۳ مصباح یزدی، محمد تقی، *آموزش عقائد*، درس ۲۹، ص ۲۳۸، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ چهارم، ۱۳۷۹ش

و یا گروهی معتقدند که رسول می‌تواند فرشته هم باشد در حالی که مقام نبوت مخصوص انسان است.^۴

البته از آنجا که خداوند در قرآن کریم انبیاء و رسولان را فارغ از تفاوت‌های آن‌ها به عنوان پیامبر مورد خطاب قرار داده است، ما نیز بیش از این به بیان این تفاوت‌ها نپرداخته و در این درس به اصل موضوع رسالت می‌پردازیم.

وظیفه و رسالت پیامبران

هدف اصلی تمام پیامبران الهی در راستای هدفی که خداوند برای خلقت ما در نظر گرفته خلاصه می‌شود؛ یعنی انبیاء در تلاش برای نجات انسان‌ها و رساندن آن‌ها به مقام خلافت الهی بوده‌اند؛ از همین رو هم قوانین دین و مسیر رسیدن به این هدف واحد چه در مرحله اعتقادات و چه در مرحله اخلاق از سوی همه پیامبران یکی بوده و تنها بعضی از احکام شریعت یعنی مقررات فقهی که تابع مکان و زمان زندگی افراد است، دچار تغییر گشته است؛ در واقع اعتقادات و اخلاق در دوران رسالت پیامبران مختلف ثابت بوده، اما عمل و شریعت دستخوش تغییر شده.

تقریباً از کسی پوشیده نیست که لازمه انجام رسالت پیامبران و اجرای چنین مراحل و برنامه‌هایی تشکیل یک حکومت الهی است که در سایه آن قوانین الهی فرصتی برای بروز داشته و افراد جامعه نیز امکان تبعیت از قوانین را داشته باشند؛ البته این قانون‌ها و برنامه‌ها غالباً با سبک زندگی و نوع نگرش حاکمان جور و طاغوت‌هایی که اسیر دغدغه‌های وهمی و رسیدن به قدرت و ثروت بیشتری بوده‌اند، در تضاد بوده و از همین رو هم غالباً با مخالفت شدید طاغوت‌ها مواجه بوده است.

با این حساب اکثر انبیاء الهی در کنار تشکیل حکومت، وظیفه مبارزه با طاغوت‌ها یا افرادی که مانع بلوغ بخش فوق عقلی و رسیدن انسان به رشد انسانی می‌شدند را نیز در دستور کار خود داشتند.

^۴ میرزا خسروانی، علی رضا، تفسیر خسروی، ج ۵، ص ۴۱۲، تهران، اسلامیه، چاپ اول، ۱۳۹۰ق

لازمه‌های رسالت انبیاء

طبیعی است که هر برنامه‌ای برای رسیدن به هدف نیازمند فراهم کردن مقدماتی است. برنامه انبیا و رسالت پیامبران هم از این قاعده مستثنی نبوده و نیازمند ابزار و شرایطی بوده که در ادامه به آن‌ها می‌پردازیم:

• کتاب و میزان

همان‌طور که در درس‌های گذشته هم به آن اشاره شد، عالم خلقت بر پایه روابط ریاضی و قاعده‌مندی استوار شده است؛ از همین رو انبیاء الهی علاوه بر استفاده از کتابی که از سوی خدا برای هدایت انسان‌ها فرستاده می‌شد، شاخص و میزان را هم در اجرای رسالت خود به کار می‌بردند؛ زیرا رسیدن به هدف خلقت، پیمودن مسیر رسیدن به مقام خلافت الهی و کسب قلب سلیم بدون داشتن قاعده و قانونی که امکان سنجش را برای ما فراهم می‌کند، میسر نیست.

• برپایی عدالت

از آنجا که انبیاء الهی به تمامی ابعاد و زوایای وجودی انسان اشراف کامل داشتند، رسیدن انسان به سعادت را تنها در حالتی میسر می‌دانستند که تغذیه تمامی بخش‌های وجودی با عدالت انجام شده و همه شئون انسانی به صورت متوازن و هماهنگ با یکدیگر پیش بروند؛ همان‌گونه که نادیده گرفتن حقوق بخش انسانی و پرداختن به چهار بخش پایینی وجود، انسان را از رسیدن به هدف دور کرده و مانع تولد سالم به آخرت می‌گردد، حذف بخش‌های پایینی و طبیعی وجود برای رسیدن به بخش انسانی نیز عادلانه نیست؛ در واقع مسیر سعادت و تکامل ما زمانی فراهم می‌گردد که هر یک از پنج بخش وجودی ما به حقوق خود رسیده و بخش‌های پایینی وجودمان نقش خود را به عنوان مرکبی آماده برای بخش انسانی ایفا کنند.

در حقیقت یکی از وظایف انبیاء الهی قیام برای ایجاد شرایطی است که مردم توانایی برطرف کردن نیازهای تمامی ابعاد وجودی خود را به صورت عادلانه داشته و فارغ از دغدغه‌های ابعاد پایینی وجودشان برای رسیدن به شباهت با الله قدم بردارند.

ما در این درس به بررسی مفهوم رسالت پرداخته و از اهمیت رسالت پیامبران در رسیدن به هدف خلقت صحبت کردیم. گفتیم که تنها افراد مورد تایید خداوند امکان حاکمیت بر انسان را دارند و رسالت انبیاء نیاز به برپایی حکومت الهی داشته و مستلزم مبارزه با طاغوت است؛ علاوه بر این به هدف انبیاء الهی در برپایی عدالت و قرار دادن میزان و شاخص توسط انبیا برای رسیدن به هدف خلقت اشاره کردیم.

Mentazer Mentazer

Mentazer Mentazer

Mentazer Mentazer

Mentazer Mentazer

Mentazer Mentazer